

การพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพ ลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี

Water Resources Development
According to the Potential of
the Upper Chi River Basin
Chaiyaphum Province
Based on the 20 Years Strategic Plan
of the Royal Irrigation Department

ประพิศ จันทร์มา

กรมชลประทาน แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

Praphit Chanma

Royal Irrigation Department

E-mail: prapit.chan@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 มิถุนายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ : 20 มิถุนายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 16 กรกฎาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี และหาแนวทางในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี โดยมุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 150 ตัวอย่างสรุปผลได้ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี ประกอบด้วย 3 กระบวนการดังนี้ 1.1) กระบวนการด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพลักษณะลุ่มน้ำ (Basin-based Approach) มีกลยุทธ์ในการดำเนินการให้เกิดสัมฤทธิ์ผล รวม 5 กลยุทธ์ 1.2) กระบวนการด้านการป้องกันความเสียหายและสนับสนุนการบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ มีกลยุทธ์ในการดำเนินการให้เกิดสัมฤทธิ์ผลรวม 4 กลยุทธ์ และ 1.3) กระบวนการด้านการเสริมอำนาจประชาชนในระดับพื้นที่ (Empowering)

การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในงานพัฒนาแหล่งน้ำ (Networking Collaboration Participation) มีกลยุทธ์ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลรวม 3 กลยุทธ์

2. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ มี 6 ปัจจัย โดยมีผลกระทบเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ

3. แนวทางในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ มี 7 ด้าน เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านแผนกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านระบบการทำงาน ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านบุคลากร ด้านทักษะ และด้านสร้างความคุ้มค่า ซึ่งแต่ละด้านส่งผลสำเร็จต่อแนวทางในการพัฒนาในระดับมาก

ข้อเสนอแนะสำคัญ คือ ควรนำรูปแบบการวิจัยนี้ไปใช้ในการศึกษากับลุ่มน้ำอื่น ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย คือ ทุกภาคส่วนควรมุ่งแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อช่วยผลักดันขับเคลื่อนภารกิจของประเทศด้านความมั่นคงด้านน้ำ ให้สามารถตอบสนองนโยบายของรัฐบาลโดยเร็ว และแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนให้กับประชาชน

ABSTRACT

The objectives of this study are threefold: first, to investigate the process of water resources development contained in 20 – year Royal Irrigation Department’s strategy; second, to examine the factors affecting the water resources development according to the potential of Upper Chi River Basin, Chaiyaphum Province, contained in 20 – year Royal Irrigation Department’s strategy; and third, to examine the measures to drive the processes of water resources development according to its potential contained in 20 – year Royal Irrigation Department’s strategy. This study focuses on the qualitative method. The structured interview has been used to collect information on 150 sample of stakeholders in the study area in order to reflect the social attitudes. The results can be summarized as follows;

1. The process of water resources development according to the potential of Upper Chi River Basin, Chaiyaphum Province, contained in 20 – year Royal Irrigation Department’ strategy consists of 3 processes; (1) The process of water resources development and irrigation area increase by basin-based approach has 5 strategies to achieve overall effectiveness, (2) The process of water hazards prevention and mitigation support has 4 strategies, and (3) The process of

networking and participation in all sectors of networking collaboration participation has 3 strategies.

2. There are 6 factors affecting the water resources development processes according to potential of the Upper Chi River Basin contained in 20 – year Royal Irrigation Department’s strategy. The ranking factors from highest to lowest impact are (1) economics, (2) society, (3) politics, (4) culture, and (5) environment and (6) regular basis, respectively.

3. There are 7 measures to drive the processes of water resources development according to its potential contained in 20 – year Royal Irrigation Department’s strategy, ranking from the most impact; (1) strategic plans, (2) organizational structures, (3) working systems, (4) organizational culture, (5) human resources, (6) skills ,and (7) added value creation. Each measure has a high level of development.

The key suggestion is to adopt this result to other river basins. The policy suggestion is every sector should focus on solving problems together in order to drive and motivate the nation’s mission for water security, not only able to respond to government policies as quickly as possible, but also able to solve the problem of suffering for the people.

บทนำ

ด้วยประเทศไทยเป็นประเทศที่มีภาคบริการภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตรเป็นตัวขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ โดยภาคการเกษตรถือเป็นแหล่งรายได้หลักของคนส่วนใหญ่ และเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรม โดยมีพื้นที่เหมาะสมทำการเกษตรจำนวน 149.2 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพพัฒนาเป็นพื้นที่ชลประทานได้ 60.29 ล้านไร่ และพัฒนาเป็นพื้นที่ชลประทานแล้วจำนวน 31.57 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.23 ของพื้นที่ศักยภาพ โดยพื้นที่การเกษตร 120 ล้านไร่ หรือกว่าร้อยละ 80 เป็นพื้นที่การเกษตรโดยใช้น้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ อันเนื่องมาจากความผันแปรของสภาพลม ฟ้า อากาศ อีกทั้งในบางพื้นที่ยังมีลักษณะทางกายภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการนำน้ำจากแหล่งน้ำที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ด้วย นอกจากการใช้น้ำในภาคการเกษตรแล้ว ประเทศไทยมีการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการท่องเที่ยว การใช้น้ำเพื่ออุตสาหกรรม และการใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ ซึ่งมีแนวโน้มความต้องการใช้น้ำในทุกภาคส่วนเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการขยายตัวของภาคบริการ ด้านการท่องเที่ยวและภาคการค้า ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค

กรมชลประทานดำเนินการพัฒนาด้านการชลประทานมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่ตั้งกรมคลองเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2445 ก่อตั้งมาแล้วกว่า 116 ปี โดยมีการกิจหลักด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ และเพิ่มพื้นที่ชลประทาน การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ และการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ แต่ก็ยังไม่สามารถพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อตอบสนองความต้องการการใช้น้ำได้อย่างสมบูรณ์

ปัญหา/อุปสรรคงานด้านพัฒนาแหล่งน้ำ

1. การพัฒนาแหล่งน้ำมุ่งพัฒนาแหล่งน้ำเชิงเดี่ยวหรือเฉพาะโครงการ หรือจะจัดสรรงบประมาณเป็นโครงการ ไม่ได้จัดสรรให้เป็นลักษณะการพัฒนาตามลุ่มน้ำ (Basin Based) หรือบูรณาการในระดับพื้นที่ (Area Based) ตลอดจนมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ

ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่เกิดผลสัมฤทธิ์

2. งานพัฒนาแหล่งน้ำมีกฎระเบียบจำนวนมากที่ต้องปฏิบัติตาม และระเบียบเหล่านั้นยังมีความซับซ้อนทำให้เป็นอุปสรรคในการทำงาน

3. มีการต่อต้านโครงการด้านการพัฒนาแหล่งน้ำเนื่องจากการใช้ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงมาก ทำให้ราษฎรไม่ยินยอมให้พื้นที่มาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำ ประกอบกับด้านค่าทดแทนทรัพย์สินที่ชดเชยให้กับราษฎรที่ถูกใช้พื้นที่ในการพัฒนาโครงการมีมูลค่าน้อยและไม่เป็นธรรมทำให้เกิดการต่อต้านโครงการ และไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนงาน

4. การเปลี่ยนของสภาพอากาศส่งผลต่อโอกาสของการเกิดภัยพิบัติมากขึ้น รุนแรงมากขึ้น และยากต่อการคาดการณ์ทางด้านภัยแล้ง อุทกภัย ส่งผลให้การวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำกระทำได้้อย่างมากขึ้น

จากปัญหา/อุปสรรคที่มุ่งพัฒนาแหล่งน้ำเชิงเดี่ยวหรือเฉพาะโครงการ ยังทำให้เกิดปัญหาเรื่องน้ำท่วม น้ำแล้งในทุกกลุ่มน้ำของประเทศไทย ซึ่งจะเกิดผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติในด้านต่าง ๆ เพราะน้ำเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินการขับเคลื่อนทุกกิจกรรม และจากการศึกษาพบว่า การวางแผนงานพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำ จะทำให้เกิดความมั่นคงด้านน้ำ (Water Security) กับทุกภาคส่วนในพื้นที่ลุ่มน้ำ และทำให้เกิดประโยชน์จากการใช้น้ำอย่างก้าวกระโดดและยั่งยืน ราษฎรอยู่ดีกินดี และมีชีวิตที่มีความสุข

ในการศึกษารุ่นนี้จำเป็นต้องหาข้อมูลน้ำที่พบปัญหาอุปสรรคด้านพัฒนาแหล่งน้ำ โดยเป็นตัวแทนของกลุ่มน้ำในประเทศไทย เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำ ตลอดจนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ รวมถึงแนวทางในการขับเคลื่อนโดยเมื่อเข้าใจกระบวนการ ปัจจัยที่มีผลกระทบ และแนวทางการขับเคลื่อน ก็จะทำให้สามารถนำการศึกษานี้ไปใช้พัฒนาแหล่งน้ำ กลุ่มน้ำต่าง ๆ ของประเทศไทยได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ

จากการเก็บข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มน้ำชีตอนบนประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ และปัญหาอุทกภัยเป็นประจำ ประกอบกับศักยภาพพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีพื้นที่พอเหมาะ และราษฎรที่ได้รับผลกระทบมีตลอดลุ่มน้ำ ซึ่งมีความเหมาะสมที่จะใช้พื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนบนเป็นตัวแทนของกลุ่มน้ำในประเทศไทย เพื่อให้เข้าใจกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ ปัจจัยที่มีผลกระทบและการขับเคลื่อนกระบวนการ ทำให้การพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี สามารถดำเนินการได้อย่างสัมฤทธิ์ผล ตอบสนองยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ของประเทศได้

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำในลุ่มน้ำชีตอนบนมีการดำเนินการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำและน้ำท่วม รวมทั้งคุณภาพน้ำ ปัจจุบันยังไม่มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ มีเพียงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลาง ขนาดเล็ก และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า รวมทั้งสิ้น 582 โครงการ มีความจุเก็บกักรวม 334.28 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ชลประทานรวม 532,557 ไร่ จากพื้นที่เกษตรกรรมในลุ่มน้ำชีตอนบน 5,043,231 ไร่ หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 10.55 นอกนั้นต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการเพาะปลูก มีความจุเก็บกักรวม 334.28 ล้านลูกบาศก์เมตร ในขณะที่ปริมาณน้ำท่าในลุ่มน้ำชีตอนบนมีเฉลี่ยถึงปีละ 2,858 ล้านลูกบาศก์เมตร แต่ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงฤดูน้ำหลาก (เดือนพฤษภาคมถึงพฤศจิกายน) ประมาณ 2,745 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 96 ในฤดูแล้งมีเพียง 113 ล้าน ลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 4 เท่านั้น

ในขณะที่ความต้องการน้ำในปัจจุบันมีถึง 650 ล้านลูกบาศก์เมตร และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ปัจจุบันยังไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลางเพิ่มเติม เพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อความต้องการ ทั้งในช่วงฤดูฝนกรณีที่ฝนทิ้งช่วง และในช่วงฤดูแล้งที่มีปริมาณน้ำธรรมชาติค่อนข้างน้อย และจะน้อยลงไปเรื่อย ๆ ในอนาคต ผลประโยชน์อีกประการหนึ่งของการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลาง คือ การบรรเทาปัญหาน้ำท่วมและการรักษาคุณภาพน้ำ อีกทั้งยังช่วยชะลอน้ำไม่ให้ไป

สะสมหรือเพิ่มปริมาณบริเวณตอนล่างของกลุ่มน้ำที่จะไปบรรจบกับลำน้ำพอง ซึ่งประสบปัญหาน้ำมากทำให้น้ำท่วมเป็นประจำทุกปี

สภาพและสาเหตุของปัญหา

การวิเคราะห์สภาพและสาเหตุของปัญหาด้านทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนบน จากข้อมูลพื้นฐานและจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่พบว่า พื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนบนประสบปัญหาหลัก ๆ ดังนี้

1. ปัญหาด้านภัยแล้ง ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากฝนไม่ตกตามฤดูกาล และเกิดสภาวะฝนทิ้งช่วงที่ติดต่อกันยาวนานในพื้นที่ลุ่มน้ำ นอกเหนือไปจากการที่ไม่มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และ/หรือขนาดกลางช่วยเก็บกักน้ำในฤดูฝนเอาไว้ใช้ในฤดูแล้ง ประกอบกับระบบนิเวศของลุ่มน้ำที่เปลี่ยนแปลงไป ผลจากการขยายตัวของชุมชน กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ รวมทั้งการขยายพื้นที่การเกษตร ทั้งในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน ทำให้มีความต้องการน้ำเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ขณะที่ศักยภาพในการพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำต้นทุนของพื้นที่ลุ่มน้ำมีจำนวนจำกัด อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ฝายตามลำน้ำ หนองบึงธรรมชาติ และสระเก็บน้ำ ที่มีอยู่ยังไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการเพื่อการเกษตร อุปโภคบริโภค และอุตสาหกรรม แหล่งเก็บกักน้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่เกิดการตื้นเขินไม่สามารถเก็บกักน้ำได้เต็มความจุที่มี ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของราษฎรในพื้นที่ลุ่มน้ำ

2. ปัญหาด้านอุทกภัย สภาพปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนบน โดยส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นปีละ 2-3 ครั้ง โดยเฉพาะในปี 2538 สภาพน้ำท่วมก่อให้เกิดความเสียหายค่อนข้างมาก เนื่องจากอิทธิพลของพายุโซนร้อน Garry Helen Ewring Luis และ Nina ซึ่งพายุโซนร้อน Luis ในช่วงเดือนสิงหาคมส่งผลให้ลุ่มน้ำยังถูกน้ำท่วมเสียหายเกือบทุกอำเภอ ทำให้บริเวณจังหวัดต่าง ๆ ได้รับความเสียหายอย่างหนัก นอกจากนี้พื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนบนยังประสบปัญหาอุทกภัยในหลายรูปแบบ ได้แก่ น้ำท่วมขัง น้ำป่าไหลหลาก และดิน/โคลนถล่ม โดยพื้นที่ที่ประสบอุทกภัยประเภทน้ำท่วมขัง ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิตอนล่าง

และจังหวัดขอนแก่น ประเภทน้ำป่าไหลหลาก ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิตอนบน ส่วนพื้นที่ที่ประสบภัยดิน/โคลนถล่ม ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิตอนบนใกล้แนวเขา

3. ปัญหาด้านคุณภาพน้ำ สภาพปัญหาด้านคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนบน เกิดขึ้นจากสาเหตุหลายประการ เช่น สาเหตุจากการขยายตัวของชุมชนและอุตสาหกรรม การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ และขาดการอนุรักษ์บำรุงดินที่ถูกวิธี เป็นต้น

การพัฒนาแหล่งน้ำของลุ่มน้ำชีตอนบนจะสำเร็จได้ ต้องมีกระบวนการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนงานและนโยบายต่าง ๆ ให้ขับเคลื่อนไปได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงได้นำกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำของ กรมชลประทาน 3 กระบวนการ ประกอบด้วย กระบวนการ ที่ 1 ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน ตามศักยภาพลักษณะลุ่มน้ำ (Basin-based Approach) มีกลยุทธ์ดำเนินการ 5 กลยุทธ์ กระบวนการที่ 2 ด้านการ ป้องกันความเสียหายและสนับสนุนการบรรเทาภัยอันเกิด จากน้ำ มีกลยุทธ์ดำเนินการ 4 กลยุทธ์ และกระบวนการ ที่ 3 ด้านการเสริมอำนาจประชาชนในพื้นที่ การสร้าง เครือข่าย และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีกลยุทธ์ ดำเนินการ 3 กลยุทธ์ เพื่อเป็นกระบวนการพัฒนาแหล่ง น้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำของลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ นอกจากนั้นได้กำหนดปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา แหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำไว้อีก 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ และเพื่อให้ การขับเคลื่อนสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม จึงได้ กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนา ลุ่มน้ำชีตอนบนขึ้นมาอีก 7 ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนา แผนกลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร ด้านระบบการทำงาน ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านบุคลากร ด้านทักษะ และด้าน สร้างคุณค่า เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นว่า แต่ละปัจจัยและแต่ละแนวทางการ ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาตามยุทธศาสตร์นั้น ด้านใดมีผล กระทบมากน้อยเพียงใดต่อการพัฒนาลุ่มน้ำชีตอนบน โดยกำหนดให้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแบบ ปลายเปิด โดยมีระดับการให้คะแนนมากที่สุดไปถึงน้อย ที่สุดไว้ 5 ระดับ เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน

พื้นที่ลุ่มน้ำ 150 ตัวอย่าง มาวิเคราะห์หาข้อสรุปต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามแผน ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการ พัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผน ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการขับเคลื่อนกระบวนการ พัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผน ยุทธศาสตร์ กรมชลประทาน 20 ปี

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนบน โดยพื้นที่ลุ่มน้ำอยู่ในเขต จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดนครราชสีมา
2. กรอบความคิดของการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการพัฒนา ลุ่มน้ำชีตอนบน ได้แก่ ประชาชน ข้าราชการ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งในภาครัฐ และเอกชน เชื่อมโยงกันตามแผนพัฒนาแหล่งน้ำตาม ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี
3. ปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และกฎระเบียบ/ข้อบังคับ
4. แนวทางในการขับเคลื่อนกระบวนการ ได้แก่ ด้าน แผนกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านระบบการทำงาน ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านบุคลากร ด้านทักษะ และ ด้านสร้างความคุ้มค่า

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษา เรื่อง การพัฒนาศักยภาพ ลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผนยุทธศาสตร์ กรมชลประทาน 20 ปี โดยภาพรวมของการกำหนดวิธี ดำเนินการวิจัย หรือกระบวนการวิจัยที่นำมาใช้ในการ ศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสรุปได้ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยเบื้องต้นทางผู้ศึกษาได้ศึกษาตามระเบียบการศึกษา งานวิจัยด้วยกระบวนการและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร

โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2. การสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์นั้น ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ลักษณะเป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคน เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

- 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 กำหนดประเด็นในการสอบถาม
- 1.3 กำหนดรูปแบบสอบถาม
- 1.4 สร้างแบบสอบถามตามประเด็นและรูปแบบคำถามที่กำหนด
- 1.5 แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity)
- 1.6 นำผลจากข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสอบถามฉบับจริง
- 1.7 พิจารณาปรับข้อคำถามมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- 1.8 พิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงต่อไป

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคน และการศึกษาข้อมูลที่มีผู้บันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น โดยลักษณะข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

- 2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ
- 2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ที่มา : กรอบแนวคิดจากผู้วิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเสนอข้อมูลจากแบบสอบถามเรื่องการพัฒนาศักยภาพกลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มประชาชน ข้าราชการ ผู้นำชุมชน ตลอดจนนักวิชาการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อาศัยอยู่ในกลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA)

1. กระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี

กระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำของกรมชลประทานถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญมาก มีส่วนในการตอบสนองยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนประเทศ เนื่องจากทุกกิจกรรม นโยบายต่าง ๆ ต้องใช้ทรัพยากรน้ำในการขับเคลื่อน โดยผู้วิจัยมีหน้าที่โดยตรงในการขับเคลื่อนและวางแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้เป็นแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี ในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำโดยวางกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้กระบวนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มน้ำซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ

“มุ่งมั่น พัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพกลุ่มน้ำ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านน้ำ (Water Security) อย่างสมดุลและยั่งยืน”

เพื่อส่งผลการบรรลุเป้าหมาย และได้วางกลยุทธ์ โดยทำการวิเคราะห์ SWOT ปัจจัยภายในถึงจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) ปัจจัยภายนอก โอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) สามารถสรุปกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ 3 กระบวนการ ดังนี้

กระบวนการที่ 1 ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ และเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพลักษณะกลุ่มน้ำ (Basin-based

Approach) โดยมีกลยุทธ์ในการดำเนินการ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ทบทวนแผนแม่บทการพัฒนาตามกลุ่มน้ำ และจัดการน้ำตามศักยภาพพื้นที่ภาค และกลุ่มน้ำ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาแหล่งน้ำ และเพิ่มพื้นที่ชลประทานให้เต็มศักยภาพตามสภาพภูมิประเทศ และการใช้น้ำ โดยให้ความสำคัญกับโครงการในลักษณะกลุ่มน้ำย่อยทั้งระบบ (Basin-based Approach)

กลยุทธ์ที่ 3 ผันน้ำจากกลุ่มน้ำใกล้เคียง/นานาชาติมาใช้ประโยชน์

กลยุทธ์ที่ 4 ปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพอาคารชลประทาน เพื่อเพิ่มความจุในการกักเก็บน้ำ และเพิ่มพื้นที่ชลประทาน

กลยุทธ์ที่ 5 แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีในการพัฒนาแหล่งน้ำ

กระบวนการที่ 2 ด้านการป้องกันความเสียหายและสนับสนุนการบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ

กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ คลองระบายน้ำ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาพื้นที่ลุ่มต่ำให้เป็นพื้นที่น้ำนอง

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการน้ำในภาวะวิกฤต

กลยุทธ์ที่ 4 ปรับปรุงระบบจัดการข้อมูลด้านน้ำและระบบชลประทานให้ทันสมัยเป็นแบบ Real time

กระบวนการที่ 3 ด้านการเสริมอำนาจประชาชนในระดับพื้นที่ (Empowering) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในงานพัฒนาแหล่งน้ำ (Networking Collaboration Participation)

กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มอำนาจและสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชน และชุมชนในพื้นที่

กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการทำงานกับภาคประชาชน และ NGO

กลยุทธ์ที่ 3 การบูรณาการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคราชการ (ส่วนราชการจังหวัด กลุ่มจังหวัดท้องถิ่น)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาศักยภาพ
 กลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี โดยภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการพัฒนา	ระดับความคิดเห็น			อันดับ
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	
1. ด้านเศรษฐกิจ	4.115	0.724	มาก	2
2. ด้านสังคม	4.146	0.807	มาก	1
3. ด้านการเมือง	4.017	0.748	มาก	5
4. ด้านวัฒนธรรม	4.024	0.812	มาก	4
5. ด้านสิ่งแวดล้อม	4.031	0.692	มาก	3
6. ด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ	4.008	0.741	มาก	6
รวม	4.057	0.625	4.057	

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนา
 แหล่งน้ำตามศักยภาพกลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ
 ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการพัฒนา 6 ด้าน ได้แก่
 ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม
 ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ

1. ด้านเศรษฐกิจ จากการวางแผนกระบวนการพัฒนา
 แหล่งน้ำลุ่มน้ำชีตอนบน ตามยุทธศาสตร์กรมชลประทาน
 20 ปี จากการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการดังกล่าว ตอบสนอง
 ความต้องการของชุมชน ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจใน
 ภาพรวม และโครงการมีความคุ้มค่าในการลงทุนในระดับ
 มาก

2. ด้านสังคม จากการวางแผนกระบวนการพัฒนาศักยภาพ
 ลุ่มน้ำชีตอนบน ตามยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี
 จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โครงการดังกล่าวก่อให้เกิด
 การพัฒนาโดยรวม เป็นการพัฒนาย่างยั่งยืน และสังคม
 มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากโครงการในระดับมาก

3. ด้านการเมือง จากการวางแผนกระบวนการพัฒนา
 ศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน ตามยุทธศาสตร์กรมชลประทาน
 20 ปี จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่ง
 ประเมินผลโครงการ โดยการมีส่วนร่วมของราษฎรต่อ
 โครงการอยู่ในระดับมาก โครงการดังกล่าวอยู่ในกระบวนการ

การใช้การมีส่วนร่วม ทำให้โครงการได้รับการสนับสนุน
 จากราษฎรในการดำเนินการ

4. ด้านวัฒนธรรม จากการวางแผนกระบวนการพัฒนา
 ศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน ตามยุทธศาสตร์กรมชลประทาน
 20 ปี จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โครงการตามแผนงาน
 มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะด้าน
 การเกษตร สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของประชาชน และ
 มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับมาก ซึ่งทำ
 ให้โครงการได้รับการตอบรับและสนับสนุนเป็นอย่างดี

5. ด้านสิ่งแวดล้อม จากการวางแผนกระบวนการ
 พัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน ตามยุทธศาสตร์
 กรมชลประทาน 20 ปี จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า
 โครงการดังกล่าวทำให้สิ่งแวดล้อมภายในชุมชนมีความอุดม
 สมบูรณ์เพิ่มขึ้น และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนใน
 ระดับมาก แต่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั่วไปใน
 ระดับปานกลาง

6. ด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ จากการวางแผนกระบวนการ
 พัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน ตามยุทธศาสตร์
 กรมชลประทาน 20 ปี จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า
 ในการดำเนินการได้ดำเนินการตามกฎระเบียบ ตามข้อ
 บังคับของทางราชการอย่างเคร่งครัด ทำให้ราษฎรมีความ
 มั่นใจในโครงการในระดับมาก เพื่อสามารถดำเนินการ

ให้สำเร็จตามแผนใช้งานได้อย่างสัมฤทธิ์ (ตารางที่ 1)

3. แนวทางในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี และปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการพัฒนา ได้นำมาวางแผนการพัฒนาแหล่งน้ำชีตอนบน โดยจะต้องดำเนินโครงการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต้องใช้กระบวนการในการพัฒนา 7 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านทักษะ ด้านวัฒนธรรมองค์กร โครงสร้างองค์กร ด้านระบบการทำงาน ด้านสร้างคุณค่า และการพัฒนาแผนกลยุทธ์ (ตารางที่ 2) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านบุคลากร เพื่อสามารถขับเคลื่อนกลยุทธ์ การพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ให้สัมฤทธิ์ผลต้องดำเนินการด้านบุคลากร เพื่อให้ขับเคลื่อนการทำงาน โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลอยู่ในระดับมาก โดยต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร เพื่อให้งานในการดำเนินการแล้วเสร็จสัมฤทธิ์ผล

2. ด้านทักษะ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ให้สัมฤทธิ์ผลต้องอาศัยทักษะของบุคลากรในการดำเนินงาน จากการวิเคราะห์อยู่ในระดับมาก เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์จะต้องให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีความเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบ บุคลากรที่รับผิดชอบต้องใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการปฏิบัติงาน รวมถึงบุคลากรมีความเป็นมืออาชีพ และมีสมรรถนะสูง เพื่อสามารถดำเนินงานได้โดยสัมฤทธิ์ผล

3. ด้านวัฒนธรรมองค์กร เพื่อสามารถขับเคลื่อนกลยุทธ์ให้สัมฤทธิ์ผล ต้องดำเนินการด้านวัฒนธรรมองค์กรจากการวิเคราะห์ข้อมูล การดำเนินการด้านวัฒนธรรมองค์กรจะช่วยให้กลยุทธ์สัมฤทธิ์ผลในระดับมาก ดังนั้น ในการดำเนินงานต้องได้รับความเกื้อหนุนในการทำงาน โดยมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีระบบควบคุมผู้นำอย่างเหมาะสม จึงจะทำให้กลยุทธ์ที่วางไว้สัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านโครงสร้างองค์กร เพื่อสามารถดำเนินการพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผนยุทธศาสตร์

กรมชลประทาน 20 ปี เมื่อกำหนดด้านแผนกลยุทธ์ต้องดำเนินการด้านโครงสร้างองค์กร เพื่อใช้ขับเคลื่อนกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ได้วางไว้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการให้มีการจัดวางการดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยวางตัวบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน เพื่อให้งานแล้วเสร็จสัมฤทธิ์ผล โดยการวิเคราะห์อยู่ในระดับมาก

5. ด้านระบบการทำงาน เมื่อกำหนดกลยุทธ์และดำเนินการโครงสร้างองค์กรในการขับเคลื่อนกลยุทธ์แล้ว จากการวิเคราะห์ข้อมูลต้องดำเนินการวางระบบการทำงาน เพื่อขับเคลื่อนระบบที่ได้วางไว้ จากการวิเคราะห์ด้านระบบการทำงาน อยู่ในระดับมาก ดังนั้น การวางระบบการทำงาน ต้องวางงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งวางระบบควบคุมประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ เพื่อสามารถดำเนินการควบคุมและติดตามประสิทธิภาพกลยุทธ์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนเกิดผลสัมฤทธิ์

6. ด้านการสร้างคุณค่า เพื่อสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ให้สัมฤทธิ์ จำเป็นต้องสร้างคุณค่าของโครงการ โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการสร้างคุณค่าอยู่ในระดับมาก โดยจะต้องดำเนินการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในโครงการทุกขั้นตอน โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของโครงการ พร้อมทั้งเผยแพร่วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโครงการให้ทราบโดยทั่วกัน เพื่อช่วยให้โครงการได้รับการขับเคลื่อนและสนับสนุนจากทุกภาคส่วนสู่ความสำเร็จ

7. ด้านการพัฒนาแผนกลยุทธ์ เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ โดยต้องดำเนินการกำหนดแผนกลยุทธ์เพื่อให้ราษฎรทราบโดยทั่วกัน พร้อมทั้งมีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจของโครงการ เพื่อทำความเข้าใจและชี้แจงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างสัมฤทธิ์ผล จากการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการดังกล่าว ราษฎรมีความเข้าใจแผนกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของโครงการ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกระบวนการพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี จำแนกตามรายด้าน

แนวทางในการขับเคลื่อนกระบวนการ	ระดับความคิดเห็น			อันดับ
	X	S.D	แปลผล	
1. ด้านแผนกลยุทธ์	3.942	0.774	มาก	7
2. ด้านโครงสร้างองค์กร	3.968	0.81	มาก	4
3. ด้านระบบการทำงาน	3.953	0.791	มาก	5
4. ด้านวัฒนธรรมองค์กร	3.984	0.752	มาก	3
5. ด้านบุคลากร	4.017	0.781	มาก	1
6. ด้านทักษะ	4.008	0.741	มาก	2
7. ด้านการสร้างควมคุ้มค้ำ	3.946	0.828	มาก	6
รวม	3.968	0.664	มาก	

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล กระบวนการพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี ประกอบด้วย 3 กระบวนการ ดังนี้ 1.1) กระบวนการด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ และเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพลักษณะลุ่มน้ำ (Basin-based Approach) มีกลยุทธ์ในการดำเนินการให้เกิดสัมฤทธิ์ผลรวม 5 กลยุทธ์ 1.2) กระบวนการด้านการป้องกันความเสียหาย และสนับสนุนการบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ มีกลยุทธ์ในการดำเนินการให้เกิดสัมฤทธิ์ผลรวม 4 กลยุทธ์ และ 1.3) กระบวนการด้านการเสริมอำนาจประชาชนในระดับพื้นที่ (Empowering) การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในงานพัฒนาแหล่งน้ำ (Networking Collaboration Participation) มีกลยุทธ์ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลรวม 3 กลยุทธ์ โดยปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี ประกอบด้วย 6 ปัจจัย จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ

ทั้งนี้ แนวทางในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา

ศักยภาพลุ่มน้ำชีตอนบน จังหวัดชัยภูมิ ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี ได้กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาไว้ 7 ด้าน จากการวิจัยพบว่า แนวทางการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านแผนกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านระบบการทำงาน ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านบุคลากร ด้านทักษะ และด้านสร้างควมคุ้มค้ำ ซึ่งแต่ละด้านส่งผลสำเร็จต่อแนวทางในการพัฒนาในระดับมาก

เมื่อสามารถพัฒนาแหล่งน้ำได้ตามศักยภาพลุ่มน้ำ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ และมีแนวทางขับเคลื่อนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ กรมชลประทานก็จะสามารถพัฒนาแหล่งน้ำตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี ตอบสนองนโยบายรัฐบาลในด้านเพิ่มศักยภาพของเศรษฐกิจ โดย “น้ำ” เป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตที่สำคัญของภาคการเกษตรสามารถจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศให้เป็นเอกภาพในทุกมิติ ทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลโดยหน่วยงานหลักที่สร้างขึ้น ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) จะต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำ ทุกลุ่มน้ำทั่วประเทศ เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาเป็นระยะ ๆ อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 เมื่อรัฐบาลมีนโยบายในการพัฒนาแหล่งน้ำให้เกิดความมั่นคงด้านน้ำแล้ว ดังนั้น หน่วยงานต่าง ๆ เมื่อได้รับทราบนโยบาย ควรกำหนดแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาแหล่งน้ำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลโดยเร็ว โดยจะต้องหาแนวทางร่วมกันเพื่อลดขั้นตอน ระเบียบ ข้อกฎหมายด้านการขออนุญาตใช้พื้นที่เพื่อการก่อสร้าง เช่น กรมชลประทาน ในฐานะหน่วยงานดำเนินการก่อสร้าง จะต้องเร่งรัดสำรวจ ออกแบบ เตรียมความพร้อมด้านการก่อสร้างให้พร้อม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในฐานะเจ้าของพื้นที่ควรนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยการพิจารณากันเขตพื้นที่ก่อสร้างออกจากเขตอุทยาน หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อให้หน่วยก่อสร้างสามารถเข้าไปดำเนินการได้เร็วขึ้น เป็นต้น

1.3 รัฐบาลต้องพิจารณาสัดส่วนงบประมาณด้านการพัฒนาแหล่งน้ำมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถตอบสนองนโยบายด้านแหล่งน้ำเพิ่มขึ้น

1.4 รัฐบาลต้องมีนโยบายในการปรับปรุงกฎหมาย การกำหนดราคาที่ดินและผลอาสิน การเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างที่เหมาะสมกับภาวะปัจจุบันอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

2.1 สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) จะต้องบูรณาการแผนงานด้านพัฒนาแหล่งน้ำทั้งลุ่มน้ำ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้เป็นแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง และขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรม

2.2 หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ต่าง ๆ ต้องเสนอลดขั้นตอน ระเบียบ ข้อกฎหมาย ด้านการขออนุญาตใช้พื้นที่ เพื่อให้สามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำได้อย่างรวดเร็ว สัมฤทธิ์ผล

2.3 หน่วยงานด้านงบประมาณ ต้องให้ความสำคัญ

ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณด้านพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อตอบสนองแผนพัฒนาเชิงลุ่มน้ำอย่างเพียงพอและเหมาะสม

2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งรัด กำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

2.5 ในการพัฒนาแหล่งน้ำ ทุกหน่วยงานต้องบูรณาการ กระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างจริงจังทุกกระบวนการ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). กรุงเทพฯ: กรมชลประทาน, 2560.

เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. แผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน พ.ศ. 2556-2559. กรุงเทพฯ: กรมชลประทาน, 2555.

กิริติยศ ยิ่งยง. การวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : มีสเตอร์ก๊อปปี, 2548.

คณินิจ อนุโรจน์. “การสร้างความตระหนักรู้ในองค์กร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.resarchers.in.th.biog/hrdresearch/1276>, 2548.

จริญญา จันทรทรง. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี”. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2555.

จารุณี พันธุ์เสียม. “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนร่วมจิตร่วมใจ จังหวัดกระบี่”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550.

จุมพล หนีพานิช. องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 2, นครบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช, 2545.

ชาญชัย อาจิมสมาจาร. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ: K&P Books, 2540.

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. การจัดการทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่..., กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดเคชั่น, 2545.

ถิลาดี บุรีกุล. การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ.

กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2548.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2550.

สุธี วรประดิษฐ์. การมีส่วนร่วมของชุมชน. จังหวัดตราด: งานสารสนเทศ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตราด, 2553.

ภาษาต่างประเทศ

Morgan, D. L. Focus group and qualitative research. CA: Sage, 1988.

Morgan, D. L. Focus Groups as Qualitative Research. London: Sage Publication, 1997.

Nelson, D.L., & Quick, J.C. Organization Behavior (14th ed.). New York: Harper and Row, 2008.

Nethercote, R. “Leadership in Australian University”. Colleges and Halls of Residence: A Model for the Future. Unpublished Doctor of Education Thesis, The University of Melbourne, Parkville, 1998.

Newstrom, J.W. & Davis, K. Organizational behavior: Human behavior at work. New York: McGraw-Hill, 1989.

Northouse, P.G. Leadership: Theory and practice. (2nd ed.), Thousand Oaks, CA: Sage, 2001.

O’ Hagan, Kieran. Competence in Social Work Practice: A Practical Guide for Professional. London: Prentice Hall, 1996.